

OBSAH

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK	15
ÚVOD	17
1. VÝZNAM APLIKOVANIA PSYCHOLOGICKÝCH POZNATKOV V PRÁVE	21
1.1 Aplikačné možnosti psychológie v práve	21
1.2 Normatívna regulácia správania ako predmet záujmu psychológie práva	27
Zhrnutie	32
2. RODOVÉ ŠTÚDIE V KONTEXTE PSYCHOLÓGIE PRÁVA A NEPRAVDIVÉ TRESTNÉ OZNÁMENIA	33
2.1 Rodové rozdiely ako faktor pri posudzovaní trestnej zodpovednosti	33
2.2 Právnopsychologické aspekty nepravdivých trestných oznámení	41
Zhrnutie	65
3. VYBRANÉ PROBLÉMY INVESTIGATÍVNEJ PSYCHOLÓGIE	67
3.1 Vymedzenie predmetu investigatívnej psychológie	67
3.2 Kriminálne profilovanie v praxi investigatívnej psychológie	69
3.3 Individuálny psychologický (behaviorálny) podpis páchatela	78
3.4 Psychologická pitva a jej význam v praxi vyšetrovania	80
3.5 Využitie geografického profilovania v praxi vyšetrovania	83
3.6 Proces psychologického profilovania osobnosti páchatela	86
Zhrnutie	88
4. PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY KOMUNIKAČNÉHO PROCESU V KONTEXTE VYŠETROVANIA	89
4.1 Význam komunikačných zručností pri práci vyšetrovateľa	89
4.2 Obsahová stránka komunikácie vyšetrovateľa so svedkom	93
4.3 Funkcie komunikácie v kontexte výsluchovej interakcie	96
4.4 Sociálna percepcia a proces komunikácie	98
4.5 <i>Self-koncept</i> a jeho význam v procese komunikácie	103

4.6 Sociálnopsychologické aspekty aktívneho počúvania a jeho význam v práci vyšetrovateľa	104
Zhrnutie	110
5. ORGANIZAČNO-TECHNICKÉ A KOGNITÍVNE ASPEKTY VYŠETROVANIA	112
5.1 Vyšetrovanie ako systematický proces poznávania skutkových okolností	112
5.2 Význam dôkazných informácií v procese vyšetrovania	116
5.3 Priebeh vyšetrovania ako náročný kognitívny proces	117
Zhrnutie	126
6. PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY OPERATÍVNO-PÁTRACEJ ČINNOSTI	127
6.1 Význam psychologických poznatkov v práci kriminalistu	127
6.2 Psychologické aspekty operatívneho sledovania	129
6.3 Psychologické aspekty výberu osôb vhodných na výkon operatívneho sledovania	131
6.4 Psychologicko-taktické aspekty získavania informátora	136
Zhrnutie	142
7. PSYCHOLOGICKO-TAKTICKÉ ASPEKTY VEDENIA VÝSLUCHU S PODOZRIVÝMI A OBVINENÝMI OSOBAMI	144
7.1 Psychológia výsluchu a jej využitie v praxi policajného vyšetrovania	144
7.2 Charakteristika jednotlivých zaistovacích prostriedkov na zabezpečenie podozrivého, obvineného a svedka v trestnom konaní	148
7.3 Charakteristika jednotlivých štýlov vedenia výsluchu podozrivých a obvinených osôb	153
7.3.1 Direktívny štýl vedenia výsluchu	153
7.3.2 Nedirektívny štýl vedenia výsluchu	154
7.3.3 Prívetivý štýl vedenia výsluchu	155
7.3.4 Emocionálny štýl vedenia výsluchu	156
7.3.5 Logický štýl vedenia výsluchu	157
7.3.6 Pasívno-agresívny štýl vedenia výsluchu	158

7.3.7 Štýl vedenia výsluchu taktikou dobrého a zlého policajta	159
7.3.8 Odmeraný štýl vedenia výsluchu	160
7.3.9 Racionalizujúci štýl vedenia výsluchu	161
7.3.10 Psychologizujúci – terapeutizujúci štýl vedenia výsluchu	162
7.4 Možnosti využitia prístupu zameraného na človeka pri vedení výsluchu podozrivého a obvineného	164
7.4.1 Vyšetrovaný subjekt a umožnenie mu vlastného vyjadrenia zážitku v priebehu výsluchu	166
7.4.2 Vyšetrovaný subjekt a proces vyjadrovania ideálneho „ja“ v priebehu výsluchu	166
7.4.3 Prežívanie úzkosti vyšetrovaného subjektu a jej zvládanie v priebehu výsluchu	167
7.4.4 Kongruencia a inkongruencia v prežívaní vyšetrovaného subjektu v priebehu výsluchu	167
7.5 Kriminálnopsychologické aspekty na priznanie zameraných spúšťacích tém a význam ich využitia pri výsluchu podozrivého a obvineného	168
7.5.1 Na priznanie zameraná spúšťacia téma č. 1. (Sebavedomie z papiera)	169
7.5.2 Na priznanie zameraná spúšťacia téma č. 2 (Pravda raz vypláva na povrch)	170
7.5.3 Na priznanie zameraná spúšťacia téma č. 3 (Klamstvo plodí ďalšie klamstvo)	170
7.5.4 Na priznanie zameraná spúšťacia téma č. 4 (Prekrúcanie už nemá zmysel)	171
7.5.5 Na priznanie zameraná spúšťacia téma č. 5 (Vyklúčkovať z toho už nie je možné)	171
7.5.6 Na priznanie zameraná spúšťacia téma č. 6 (Hádzať špinu na iných sa nevypláca)	172
7.5.7 Na priznanie zameraná spúšťacia téma č. 7 (Záplava emócií je mocná)	173
7.5.8 Na priznanie zameraná spúšťacia téma č. 8 (V temnom tieni vlastných výčitiek)	173
7.6 Foreznopsychologické aspekty procesu získavania priznania od podozrivého	174
Zhrnutie	186

8. PSYCHOLÓGIA BEZPEČNOSTI A JEJ VÝZNAM PRI VÝKONE POLICAJNÝCH ČINNOSTÍ	187
8.1 Psychologické vymedzenie pojmu „bezpečnosť“	187
8.2 Posudzovanie miery hroziaceho nebezpečenstva	189
8.2.1 Psychologické posudzovanie rizikových faktorov	191
8.3 Psychologické aspekty bezpečnosti pri výkone policajných činností	193
8.3.1 Psychologické aspekty bezpečnosti vedenia výsluchu	194
8.3.2 Psychologické aspekty bezpečnosti pri zastavovaní a policajnej kontrole vozidiel s podozrivými osobami	196
Zhrnutie	199
9. PSYCHOLOGICKÉ ŠPECIFIKÁ REALIZÁCIE VÝSLUCHU MALOLETÝCH OSÔB	200
9.1 Psychologicko-právna charakteristika maloletého a mladistvého svedka	200
9.1.1 Veková úroveň maloletého dieťaťa ako faktor dĺžky výsluchu	210
9.1.2 Priestorová organizácia výsluchovej miestnosti určenej na výsluchy maloletých	211
Zhrnutie	218
10. FORENZNOPSYCHOLOGICKÉ POSUDZOVANIE VIEROHODNOSTI V PRAXI VYŠETROVANIA	219
10.1 Úvod do problematiky forenznopsychologického posudzovania vierohodnosti	219
10.2 Metódy posudzovania vierohodnosti a klamstva v minulosti	223
10.3 Prvé objektívne metódy vedeckého posudzovania vierohodnosti a klamstva	228
10.4 Metódy posudzovania vierohodnosti a klamstva v 19. storočí	229
10.4.1 Slovné asociácie ako metóda posudzovania vierohodnosti a klamstva	231
Zhrnutie	233

11. PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY VIEROHODNOSTI A KLAMSTVA	235
11.1 Význam psychologického posudzovania vierohodnosti svedka a vymedzenie niektorých súvisiacich pojmov	235
11.2 Základné pojmy používané v praxi foreznopsychologického posudzovania vierohodnosti	239
11.3 Akí dobrí sme v rozpoznávaní klamstva	258
Zhrnutie	262
12. EMOCIONÁLNY A KOGNITÍVNY KONTEXT VIEROHODNOSTI A KLAMSTVA	264
12.1 Charakteristika psychických procesov súvisiacich s klamstvom	264
12.2 Psychická manipulácia a klamstvo	276
12.3 Formy psychickej manipulácie	281
12.4 Foreznopsychologické posudzovanie psychického týrania a behaviorálne profilovanie psychického manipulátora a osoby obete	292
12.4.1 Foreznopsychologická charakteristika vzťahu obete s narcistickým psychickým manipulátorom, v ktorom môže dochádzať k psychickému týraniu	301
12.4.2 Foreznopsychologická charakteristika vzťahu obete s histriónskym psychickým manipulátorom, v ktorom môže dochádzať k psychickému týraniu	304
12.4.3 Foreznopsychologická charakteristika vzťahu obete s hraničným (emocionálne nestabilným) psychickým manipulátorom, v ktorom môže dochádzať k psychickému týraniu	306
12.4.4 Základné zásady pri poskytovaní psychologickej pomoci obetiam psychického týrania	308
Zhrnutie	310
13. VYBRANÉ PSYCHICKÉ PROCESY A ICH VÝZNAM V PROCESE FOREZNOPSYCHOLOGICKÉHO POSUDZOVANIA VIEROHODNOSTI SVEDECKEJ VÝPOVEDE	312
13.1 Zmyslové orgány a ich význam pri foreznopsychologickom posudzovaní vierohodnosti	312

13.2 Pamäťový proces a jeho význam pri forenznopsychologickom posudzovaní vierohodnosti	314
13.3 Chyby pozorovania správania v kontexte forenznopsychologického posudzovania vierohodnosti	318
13.4 Špecifická sociálnej interakcie medzi kriminálnym psychológom ako posudzovateľom špecifickej vierohodnosti a posudzovanou osobou a niektoré kognitívopsychologické súvislosti	324
Zhrnutie	327
14. FORENZNOPSICHOLOGICKÉ POSUDZOVANIE BEHAVIORÁLNYCH INDIKÁTOROV ŠPECIFICKEJ VIEROHODNOSTI	328
14.1 Charakteristika vybraných behaviorálnych indikátorov pri posudzovaní špecifickej vierohodnosti	328
14.1.1 Protirečivosť a obsahová inkonzistencia svedeckej výpovede	330
14.1.2 Reakcia vypočúvanej osoby na neočakávanú otázku v priebehu výsluchu	334
14.1.3 Podstatné zmeny v správaní vypočúvanej osoby – štrukturálny zlom správania	336
14.1.4 Prejavy neúprimných emócií vypočúvanej osoby	338
14.1.5 Prejavy neistoty a prežívania stresu vypočúvanej osoby	339
14.1.6 Spontánne uvádzanie nadbytočných detailov	341
14.1.7 Logickosť a obsahová konzistentnosť svedeckej výpovede	343
14.1.8 Uvádzanie vysokého počtu detailov vypočúvanou osobou v priebehu výsluchu	344
Zhrnutie	347
15. VEDECKÉ VÝSKUMY V OBLASTI FORENZNOPSICHOLOGICKÉHO POSUDZOVANIA ŠPECIFICKEJ VIEROHODNOSTI A IDENTIFIKÁCIE PREJAVOV KLAMSTVA	349
15.1 Psychofyzologické výskumy a metódy posudzovania špecifickej vierohodnosti a prejavov klamstva v priebehu výsluchu	349

15.2 Foreznopsychologické posudzovanie špecifickej vierohodnosti a prejavov klamstva z verbálnych a neverbálnych prejavov správania	358
15.2.1 Psychologické posudzovanie špecifickej vierohodnosti metódou obsahovej analýzy – <i>Reality Monitoring</i> (RM)	360
15.2.2 Psychologické posudzovanie špecifickej vierohodnosti metódou obsahovej analýzy – SVA (CBCA)	376
15.3 Posudzovanie špecifickej vierohodnosti ako odborná foreznopsychologická činnosť	403
Zhrnutie	407
16. VYUŽITIE METÓDY KOGNITÍVNEHO INTERVIEW V PRAXI VYŠETROVANIA A PSYCHOLÓGIA SVEDECKEJ VÝPOVEDE	410
16.1 Význam foreznopsychologického skúmania procesu formovania svedeckej výpovede	410
16.2 Psychologické determinanty vplývajúce na presnosť svedeckej výpovede	416
16.3 Kognitívne interview ako efektívny foreznopsychologický nástroj vedenia výsluchu	423
Zhrnutie	453
17. PREKONÁVANIE KOGNITÍVNYCH LIMITOV A EMOCIONÁLNYCH BLOKOV V PROCESSE FORMOVANIA SVEDECKEJ VÝPOVEDE	454
17.1 Psychologické stratégie práce s úzkostným svedkom	454
17.1.1 Aktivácia vedome blokovaných spomienok svedka	458
17.2 Relatívne a absolútne úsudky v procese formovania svedeckej výpovede	461
17.3 Neverbálna komunikácia a jej význam pri vytváraní svedeckej výpovede	463
17.4 Facilitácia detailnej svedeckej výpovede	465
17.5 Psychologické stratégie práce s intoxikovaným svedkom	468
17.6 Výsluch svedka – cudzinca neovládajúceho slovenský jazyk	469
17.7 Kognitívne interview a psychologické aspekty výsluchu maloletých svedkov	470
Zhrnutie	475

18. PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY MIESTA REALIZÁCIE VÝSLUCHU	477
18.1 Miesto realizácie výsluchu ako determinant kvality procesu formovania svedeckej výpovede	477
18.2 Význam systematickej prípravy vyšetrovateľa na výsluch	482
18.3 Špecifiká výsluchovej miestnosti určenej na vypočúvanie obvinených osôb	484
18.4 Kedy je najvhodnejšie začať s výsluchom svedka	485
Zhrnutie	487
19. PSYCHOLOGICKO-TAKTICKÉ ASPEKTY KLADENIA OTÁZOK V RÁMCI VÝSLUCHU	489
19.1 Význam správneho kladenia otázok v priebehu výsluchu	489
19.2 Policajný žargón a používanie technických a iných odborných termínov pri kladení otázok v priebehu výsluchu	502
Zhrnutie	505
20. KOGNITÍVNE PROCESY A ICH VÝZNAM PRI VYTVÁRANÍ SVEDECKEJ VÝPOVEDE	506
20.1 Úroveň spracovávania senzorických informácií a jej význam v procese formovania svedeckej výpovede	506
20.2 Konceptuálna a obrazová mentálna reprezentácia ako forma pamäťovej stopy vo vedomí svedka	512
Zhrnutie	520
21. METÓDA KOGNITÍVNEHO INTERVIEW A PSYCHOLOGICKÉ STRATÉGIE OŽIVOVANIA PAMÄTI SVEDKA	522
21.1 Stratégie oživovania pôvodného kontextu vnímanej udalosti	522
21.2 Stratégie oživovania špecifických informácií v pamäti svedka	524
21.3 Stratégia kladenia otázok ako determinant aktivácie relevantných mentálnych reprezentácií	527
Zhrnutie	535
22. ŠTRUKTÚRA METÓDY KOGNITÍVNEHO INTERVIEW	536
22.1 Jednotlivé fázy realizácie metódy kognitívneho interview	536
22.1.1 Fáza I. – Úvodná časť interview	537
22.1.2 Fáza II. – Súvislý monológ svedka	540

22.1.3 Fáza III. – Aktivácia a identifikácia mentálnych reprezentácií svedka	545
22.1.4 Fáza IV. – Analýza a hodnotenie relevancie získaných informácií	550
22.1.5 Fáza V. – Ukončenie kognitívneho interview	551
Zhrnutie	552
23. PSYCHOLOGICKO-PRÁVNE ASPEKTY NEDOVOLENÝCH TECHNÍK VYŠETROVANIA	553
23.1 Nedovolené vyšetrovacie techniky a ich využívanie v historickom kontexte	553
23.2 Využitie nedovolených vyšetrovacích techník v praxi vojenského vyšetrovania	555
23.3 Charakteristika niektorých nedovolených vyšetrovacích techník v praxi policajného vyšetrovania	557
23.4 Psychologické a etické aspekty využitia nedovolených techník vedenia výsluchu v praxi vyšetrovania	559
23.5 Psychologicko-taktické aspekty realizácie nedovoleného nátlakového výsluchu	561
23.5.1 Nátlakový výsluch a jeho psychologický vplyv na vyšetrovaný subjekt	564
23.6 Niektoré právne aspekty nedovolených vyšetrovacích techník v kontexte vyšetrovania podozrivých a obvinených z terorizmu ...	568
23.7 Vybrané otázky kresťanskej náuky exorcizmu pri výklade možných príčin páchania trestnej činnosti v kontexte vyšetrovania	571
Zhrnutie	577
24. PSYCHOLÓGIA PROPAGANDY A EXTRÉMIZMU	579
24.1 Úvod do problematiky šírenia propagandy a vykonávania subverzívnych a dezinformačných aktivít z pohľadu psychológie propagandy	579
24.2 Psychológia propagandy v kontexte vedenia informačnej vojny	587
24.3 Psychologicko-taktické metódy vedenia informačnej vojny	602
24.3.1 Niektoré psychologické efekty využívané pri vedení informačnej vojny a šírení škodlivej propagandy	603
24.4 Niektoré technologické špecifiká a psychologické zákonitosti pri vedení informačnej vojny a šírení škodlivej propagandy	607

24.5 Psychologické aspekty identifikácie hybridného trollingu na sociálnych sieťach	610
24.6 Kritériá na identifikáciu hybridných trollov na sociálnych sieťach a weboch	617
24.7 Náčrt ďalšieho smerovania výskumu psychologicko-právnych aspektov šírenia propagandy v kontexte vedenia dezinformačných kampaní	619
24.8 Náčrt jednotlivých tematických okruhov súvisiacich s ďalším výskumom propagandy a metód dezinformačnej vojny	619
24.9 Niektoré psychologicko-taktické a právne aspekty vyšetrovania trestných činov extrémizmu	621
24.9.1 Psychologická charakteristika osôb šíriacich škodlivú propagandu a politický extrémizmus	623
24.9.2 Trestné činy extrémizmu a základná charakteristika ich jednotlivých skutkových podstat podľa Trestného zákona	627
Zhrnutie	635
25. KONCEPT INFORMAČNEJ VOJNY V KONTEXTE MEDZINÁRODNÉHO PRÁVA INFORMAČNEJ BEZPEČNOSTI	636
Zhrnutie	645
ZÁVER	646
POUŽITÁ LITERATÚRA	648
ZOZNAM SÚVISIACICH ZÁKONOV	684
ZOZNAM SÚVISIACICH NARIADENÍ A VYHLÁŠOK	686
ZOZNAM SÚVISIACICH DOHOVOROV	687
ZOZNAM OSTATNÝCH SÚVISIACICH DOKUMENTOV	688
PRÍLOHY	
Príloha č. 1 Overovanie zázemia a zisťovanie dobrej povesti osoby ...	689
Príloha č. 2 Položky pre behaviorálnu analýzu svedka v priebehu výsluchu	698
Príloha č. 3 Osobná anamnéza obvineného	701

Príloha č. 4	Identifikácia kritických viet z transkriptu výpovede svedka – poškodeného	705
Príloha č. 5	Ukážka obsahovej analýzy transkriptu výpovede svedka dopravnej nehody	708
Príloha č. 6	Odborné vyjadrenie kriminálneho psychológa	711
Príloha č. 7	Príklady používanej extrémistickej (neonacistickej) runovej a inej prevzatej symboliky	719
Príloha č. 8	Vzor opatrenia o pribratí psychológa	726
Príloha č. 9	Ukážka foreznopsychologického hodnotenia interview s obvineným	728
Príloha č. 10	Ukážka využitia metódy IPDE pri hodnotení osobnosti obvineného	733
Príloha č. 11	Ukážka vyhodnotenia a interpretácie výsledkov metódy <i>Hand test</i> a celkového foreznopsychologického posúdenia osobnosti odsúdeného	739
Príloha č. 12	Ukážka hodnotenia a interpretácie výsledkov kresby ľudskej postavy a kresby stromu obvineným	744
Príloha č. 13	Ukážka osobnej anamnézy obvineného	749
Príloha č. 14	Ukážka využitia psychodiagnostickej metódy CAQ pri foreznopsychologickom hodnotení osobnosti obvineného	752
Príloha č. 15	Ukážka záverov v odbornom vyjadrení	759